

Socialdepartementet, s.remissvar@regeringskansliet.se, s.sof@regeringskansliet.se

Dnr: S2024/02055

Vår referens: Jenny Norén

jenny.noren@vision.se, tel: 076-771 85 43

Remissyttrande avseende Ds 2024:29 Aktivitetskrav inom försörjningsstödet – för arbete, egenförsörjning och nationell likformighet

Fackförbundet Vision representerar cirka 218 000 tjänstepersoner inom kommun, region, privata bolag och kyrkan. En stor andel av Vision medlemmar arbetar inom socialtjänsten och berörs därför av förslagen.

Visions synpunkter på förslagen

Vision kan inte bedöma om aktivitetskravsreformen kommer att ge önskade effekter utan överlåter den bedömningen till andra att göra. Vision ser dock att det är problematiskt att utredningen utgår från antagandet att aktiviteter på heltid ska leda till att fler kommer i arbete, utan att utredningen närmare undersökt om det verkligen förhåller sig så. Ett annat antagande vi anar i utredningen är att det skulle vara enkelt att få försörjningsstöd idag och att det inte ställs tillräckliga krav på dem som får försörjningsstöd. Att svårigheterna för de som får försörjningsstöd att ta sig vidare till jobb i hög grad beror på individens eget incitament att komma i arbete. Något som inte har stöd i forskning.

Det är i sammanhanget viktigt att betona att det redan i lagstiftningen idag finns möjlighet för socialtjänsten att ställa krav på att en person som uppbär ekonomiskt bistånd ska delta i relevant aktivitet för att rätt till ekonomiskt bistånd ska föreligga. Visions medlemmar inom socialtjänsten har idag möjlighet att utifrån sin professionella bedömning avgöra vilka insatser som leder till att den enskilde hamnar i egen försörjning, utredningens förslag om obligatoriskt aktivitetskrav kan å ena sidan antas ge en större likformighet över landet, men å andra sidan tvinga in människor i en och samma lösning utan att det nödvändigtvis leder till resultatet att fler hamnar i egen försörjning. Utredningens förslag innebär också ökade krav på enskilda som kan ha både långvariga och komplexa behov av stöd från socialtjänsten och andra samhällsaktörer. Vision vill understryka att socialtjänstens ekonomiska bistånd är samhällets yttersta skyddsnät. Ett aktivitetskrav får därför inte utformas på sådant sätt att det riskerar att utestänga personer som inte har förmåga att leva upp till kraven och på så vis försätta människor i en nödsituation.

Utredningen uppskattar att kommunerna kommer att behöva tillhandahålla aktiviteter motsvarande heltidssysselsättning för omkring 40 000 personer i genomsnitt per månad och att ca 60 000 unika individer kan förväntas ha aktiviteter inom ramen för aktivitetskravet per månad. Dessa personer ska ut i aktivitet som är meningsfull och ska bidra till nytta, men inte ge någon lön. Vision ser att det finns risk för undanträngning av reguljära jobb och dessutom arbetsmiljöutmaningar om personerna också ska in i ordinarie verksamhet. Hur skapar man meningsfulla aktiviteter som tar personer vidare till anställning men som ändå inte tränger undan ordinarie jobb? En annan risk är att förslagen styr bort från de kompetenshöjande

insatser som människor i försörjningsstöd behöver, mot olika sorters aktiviteter istället. Samtidigt som Arbetsförmedlingen ser att människor inte är matchningsbara på grund av bristande grundutbildning.

Vision befarar att reformen kommer att addera ytterligare resurskrävande arbetsuppgifter till en redan ansträngd socialtjänst som just nu befinner sig i en annan stor omställning och reform i och med implementeringen av ny socialtjänstlag.

Vi vet att det inom socialtjänsten råder hög arbetsbelastning och brister i arbetsmiljön; två av tre socialsekreterare (67 procent) uppger att de har delvis för mycket eller alldeles för mycket att göra, vilket är den högsta siffran bland alla av Visions olika medlemsgrupper. I en undersökning som Vision genomfört bland medlemmar inom socialt arbete uppger 41 procent av dem som rapporterar hög arbetsbelastning att detta medför att individers behov inte utreds tillräckligt. 39 procent anser att behoven inte tillgodoses genom insatserna, och 37 procent upplever att det blir svårt för individer att nå dem. Dessutom menar 28 procent att det uppstår brister i bemötandet. Allt detta, var för sig och sammantaget kan skada människors tillit till socialtjänsten. Svårigheterna att rekrytera personal till socialtjänsten har också accelererat mycket oroväckande under senare år. Från 2020 till 2023 har andelen socialchefer som tycker det är svårt eller mycket svårt att rekrytera personal till verksamheten ökat från 35 procent till 77 procent och svårigheterna är utbredda över hela landet och i alla kommungrupper.¹

Vision vill påtala att förslagen kommer att innebära en ökad administrativ börda för socialtjänster och en ambitionshöjning i förhållande till dagens arbete vad gäller utredning, bedömning av förmåga, planering, genomförande och uppföljning. Många ska in i aktivitet och handläggare inom socialtjänsten ska göra bedömningar av vem kan delta i hur stor omfattning. Detta kommer att påverka organisationen i hög grad. Även förslagen som rör att socialnämnden ska redovisa uppgifter till IVO kommer att kräva betydande resurser.

Underfinansierade socialtjänster kan inte följa lagen, vilket skapar en obalans mellan krav och resurser. För att reformen ska lyckas behövs full kostnadstäckning från grunden genom att finansieringsprincipen följs. Utöver det behövs förberedelsestid innan lagen träder i kraft, ett bra implementeringsstöd, rätt till förskola fritids för föräldrar med ekonomiskt bistånd samt att reformen noga följs upp och utvärderas.

Gränsdragningen och samarbetet mellan socialtjänst och Arbetsförmedlingen är ytterligare en försvårande omständighet som kommer att påverka arbetsmiljön för de som arbetar i socialtjänsten. Som utredningen nämnt får två aktörer formellt ansvar för att göra parallella insatser för en och samma individ. Socialtjänsten och Arbetsförmedlingen ska kunna samordna insatser och samverka. Det är angeläget att tydligare klargöra förhållandet mellan deltagande i aktiviteter inom ramen för aktivitetskrav och deltagande i aktiviteter hos Arbetsförmedlingen. Arbetsförmedlingen behöver utveckla sitt arbete och samarbetet med kommunerna. Utredningen konstaterar att det krävs andra mer genomgripande reformer för att lösa de utmaningar som finns kopplade till underliggande arbetsmarknadspolitiska tillkortakommanden, grundläggande ansvarsfördelning mellan stat och kommun och juridiska och institutionella hinder för närmare, operativ samverkan. I denna fråga behöver regeringen komma vidare.

¹ [Visions socialchefsrapport 2024: Ny socialtjänstlag - från Vision till verklighet](#)

A handwritten signature in black ink, reading "Veronica Magnusson". The script is cursive and elegant, with the first letter 'V' being particularly large and stylized.

Veronica Magnusson, förbundsordförande Vision